

Prevence obtěžování v prostředí sportu v ČR

Prevence obtěžování v prostředí sportu v ČR

Podle předlohy vydané Finskou sportovní federací vydává
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
a
komise sportu žen Českého olympijského výboru

Komu je svěřena péče o druhé, ten má i právo v jejich zájmu zasáhnout

Obsah

1. Úvod do problematiky
 2. Co vlastně je obtěžování?
 3. Prevence a doporučení
 4. Jak si počínat, dojde-li k obtěžování?
 5. Zneužívání dětí a mládeže z pohledu Trestního zákona ČR
 6. Závěr
- Kontaktní informace a spojení

1. Úvod do problematiky

Posláním této příručky je podat informace o obtěžování, které se může vyskytovat při sportovních aktivitách. Cílovou skupinou této publikace jsou kromě sportovců samotných i další aktéři různých sportovních odvětví: rodiče, trenéři, instruktoři, rozhodčí, učitelé, manažeři jednotlivých sportovních odvětví a klubů, správci a pracovníci údržby sportovních zařízení a ostatní činitelé odpovědní za provozování sportovních disciplín určených dětem a mládeži. Naším záměrem je rovněž předložit soubor doporučení k předcházení obtěžování ve sportovním prostředí.

Tělesný kontakt je podstatnou součástí každé fyzické aktivity a sportovních disciplín, zlepšování výkonu vždy znamená určitou modifikaci fyzických parametrů, sportovci, trenéři, rodiče, zdravotnický personál a ostatní se tak dostávají do těsného vzájemného kontaktu. Téměř v každém sportovním odvětví musí trenér svého svěřence/svěřenkyne vést s použitím doteku, například aby mu/jí pomohl zaujmout postavení nezbytné k odpovídajícímu výkonu.

Dotýkání, hlazení, objímání a jiné projevy do světa sportovních aktivit patří. Důležité je, abychom v sobě našli odvahu čelit silným emocím, jež nás za takových situací mohou ovládnout. Emoce jsou zapotřebí k našemu vývoji v dětství, dospívání i dospělosti. Smysl pro kolektiv nebo společná radost by byly něčím zcela jiným, kdyby jim měl chybět fyzický kontakt. Trénink a soutěžení vedou k vytváření sociálních a emočních vztahů mezi sportovcem, trenérem a ostatními sportovními činiteli, a rovněž mezi sportovci samotnými.

Touto příručkou se nemá podpořit takové pojetí tělesné kultury ve sportech, které by vedlo k zábránám, ostychu a potlačování přirozených projevů. Doteky a výrazy povzbuzování by ve sportu neměly být tabu. Smysl má diskutovat o tom, co považujeme za přijatelné a naopak za nepřijatelné chování v kontextu naší kultury a zejména sportu. Tyto koncepty se v čase mění, mezigeneračně a také mezi muži a ženami a chlapci a dívkami však v nich mohou vyvstat nesmírné rozdíly.

Ve světě měnících se hodnot musí být dospělý jedinec z etického hlediska schopný rozlišit nepřiměřené formy chování. Rovněž se od něho očekává, že bude schopen v takových situacích zasáhnout. Péče, kterou má poskytovat a jeho odpovídající zapojení do procesu sportovních aktivit znamená, že vyvíjí úsilí k předcházení nepřijatelnému chování, ať již jde o chování ostatních dospělých anebo dětí a mládeže. Není to úkol snadný, jsme však přesvědčeni, že tento malý průvodce bude pomocnou rukou početné obci dospělých, kteří zajišťují důležité vzdělávání jak dospělých, tak dětí a mládeže ve světě sportu.

2. Co vlastně je obtěžování?

Na tuto otázku neexistuje jednoduchá odpověď. Výchozím momentem je vždy jedinec s vlastní zkušeností obtěžování. Dále uváděné koncepty mají dospělým napomoci k rozpoznání takových situací.

Podoby obtěžování

Obtěžování může mít například tyto podoby:

- Sexuálně podbarvené popichování, špičkování a nadávání.
- Dvojsmyslná gesta a mimika se sexuálním podtónem.
- Sexuální návrhy, poznámky a otázky týkající se něčího těla, oblečení, soukromého života, sexuální orientace atd.
- Dotýkání se sexuálním podtextem (štípání, pokus o líbání, tělesný kontakt atd.).
- Telefonické hovory, esemesky, e-maily nebo dopisy se sexuálním obsahem.
- Situace, kdy se danému subjektu ukazují fotografické snímky nebo věci se sexuálním obsahem, anebo kdy tento subjekt takové snímky nebo věci od někoho dostává.
- Zesměšňující nebo sexistické vtipy.
- Opakované sexuální návrhy nebo výzvy týkající se sexuálního chování.
- Vynucený pohlavní styk (znásilnění nebo pokus o znásilnění).

Obtěžování mohou zažít jak chlapci a dívky, tak muži a ženy.

Sexuální diskriminace, obtěžování a zneužívání jsou různými projevy zneužití moci. Vztah mezi trenérem a mladistvým sportovcem by měl být vždy budován na základě principu rovného zacházení a budování úcty i respektu. Dospělý se musí zdržet flirtování a jakýchkoli poznámek se vztahem k sexualitě, které překračují dobré mravy a mohou mít škodlivé důsledky pro vývoj mladého sportovce. Naproti tomu otevřená sexuální výchova a odpovídající šíření informací jsou součástí výchovy ve všech sportovních disciplínách.

Obtěžování ani zneužívání se neobjevuje tam, kde jsou vztahy postaveny na zcela rovnoprávné platformě, a to i přes existující rozdíly v mocenském postavení.

V obecné rovině lze říci, že v prevenci sexuálního obtěžování ve sportovním prostředí sehrává důležitou roli prohlubování demokratického charakteru, rovnoprávné komunikace a otevřenosti při přípravě sportovců v jednotlivých sportovních odvětvích.

K obtěžování může rovněž docházet v rámci vztahů mezi dětmi a mládeží. Nepřiměřené chování například zahrnuje slovní urážky a oslovování urážlivými jmény (např. nactiutrhačná, proti ženám a homosexuálům směřovaná jména atd.). V takových situacích je povinností dospělých zasáhnout. Dospělí jsou odpovědní za určité meze chování dětí a mládeže. Pasivitu dospělých v těchto situacích si děti a mládež často vykládají jako tichý souhlas, i kdyby se z pohledu dospělých mělo ve skutečnosti jednat o nejistotu, bezmocnost nebo strach.

Co kdo nakonec bude vnímat jako obtěžování bude závislé na daném jedinci, situaci, interakci mezi příslušnými stranami a na předchozích zkušenostech.

Rozhodující však vždy je, jak oběť situaci prožívá.

Jestliže se cítí obtěžována, je třeba brát celou záležitost vážně.

Obtěžování je porušením práva jedince na osobní svobodu a sexuální sebeurčení. Dítě nebo mladistvý člověk ještě neznají meze přijatelného chování a navíc obvykle nemají dost odvahy, aby oponovali autoritě dospělých, zejména s ohledem na okolnost, že děti jsou vychovávány tak, aby se řídily světem dospělých. **Nemůžeme tedy očekávat, že děti nebo mladiství budou schopni anebo v sobě najdou dost odvahy, aby svého trenéra nebo člena týmu informovali, že něčí chování pokládají za obtěžující nebo urážlivé.** Proto ani nelze čekat, že děti nebo mladiství obtěžování zakáží. Sexualita může být kromě toho spojena se studem, pocitem urážky, zranitelností a rozpaky. Z těchto důvodů se dítě někdy nemusí o svých zkušenostech s obtěžováním vůbec zmínit, a to ani po letech, pokud by se mu položila přímá otázka.

Důležité je také uvědomit si, že pro některé děti může být příznání k obtěžování nebo zneužívání těžší než pro jiné. Například děti z národnostních menšin se mohou pravidelně setkávat s projevy rasismu, které je mohou přivést k přesvědčení, že představitelé většinové populace, včetně té, jež zastává mocenské role, se ve skutečnosti o jejich dobro nestarají. Handicapované děti a mladiství kromě toho musí překonávat další překážky, než dosáhnou pocitu, že jsou již schopni o svém zneužívání s někým promluvit. Mohou být také přesvědčeni, že každodenní péče o ně je závislá na osobě, která je zneužívá, a nemusí vůbec nic vědět o alternativních zdrojích péče. Svou roli zde mohou rovněž sehrávat překážky v komunikaci.

Důležité je, aby si dospělí, kteří se ve sportovním prostředí pohybují, byli vědomi potenciálních problémů a co možná nejdříve preventivně zasahovali v situacích, kdy může vzniknout podezření na obtěžování nebo jiné zneužití moci. Tou nejlepší prevencí je za všech okolností otevřená a vinou nezatížená kultura komunikace.

Pracovněprávní vztahy v ČR

Tato problematika je řešena v **ust. § 1 odst. 8, 9 Zákoníku práce (zákon č. 65/1965 Sb., v pozdějším znění)**, které definuje **sexuální obtěžování** jako jednání sexuální povahy v jakékoliv formě, které je dotčeným zaměstnancem vnímáno jako nevídané, nevhodné nebo urážlivé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí na pracovišti nebo které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, které ovlivní výkon práv a povinností vyplývajících z pracovních vztahů.

Z ust. § 7 citovaného zákona dále vyplývá, že dojde-li k **porušování práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení nebo k diskriminaci**, má zaměstnanec právo se domáhat, aby bylo upuštěno od tohoto porušování, aby byly odstraněny následky tohoto porušování a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Podle průzkumu agentury GfK (Praha 2002) považuje více než 40% lidí obtěžování za závažný společenský problém. Po vstupu do Evropské Unie se ČR musí řídit i směrnicemi Evropské unie. Závaznou v tomto směru je i pro Českou republiku **Evropská sociální charta**, která zaměstnancům i zaměstnavatelům ukládá povinnosti při ochraně zdraví, bezpečnosti práce, důstojnosti v práci a zaručuje další významná sociální práva.

Podle Charty lze sexuální obtěžování definovat jako nežádoucí chování sexuální povahy nebo jiné chování spočívající v sexu, které poškozují důstojnost pracovníků. Zaměřuje se i na takové formy chování, jako jsou pronásledování či šikanování, které nepříznivě ovlivňují právo na důstojnost v práci. Jde například o zastrašování, morální znásilňování, týrání apod.

Doba, kdy se projevy harassmentu, tedy obtěžování, na pracovištích tolerovaly, je minulostí a je jen otázkou času, kdy se v této sféře přiblížíme normám obvyklým ve vyspělých zemích.

Podle způsobu právní ochrany lze obtěžování rozdělit do tří skupin: fyzické, slovní a jiným způsobem. Projevy obtěžování na pracovišti jsou různé. Může to být například osahávání, tělesný dotyk, štípání, ale i pokus o znásilnění, nebo dokonce i znásilnění. Nikdo nesmí výkonu práv a povinností vyplývajících z pracovních vztahů zneužívat k újmě jiného účastníka pracovního vztahu.

U vedoucího pracovníka by šlo o porušování pracovní kázně s možným postihem podle Zákoníku práce. Mohlo by to vést až ke skončení pracovního poměru výpovědí nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru. Intenzivnější fyzické obtěžování už hraničí s trestním zákonem. Jednání vedoucího může být posuzováno jako omezování osobní svobody nebo pokus o znásilnění či přímo znásilnění. Častější však může být vydírání. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl.

Další formou obtěžování je slovní způsob. Jde o slovní narážky, erotické vtipy, pomluvy, neslušné nabídky, urážky apod. Ochrana postižených zaručuje nejen Zákoník práce, ale i Trestní a Občanský zákoník. Chrání občanskou čest, která má velký význam pro vztahy mezi lidmi i v zaměstnání. Proto Občanský zákoník poskytuje ochranu proti jednáním, jež se dotýkají mravní integrity občana například tím, že snižují jeho důstojnost, čest a vážnost.

3. Prevence a doporučení k předcházení případům obtěžování ve sportu

Smyslem těchto doporučení je dát dospělým vodítka k rozpoznání okolností, jež mohou ve sportovních odvětvích vyústit v obtěžování. Ve svém celku směřují ke slušnému chování a adekvátní atmosféře, v níž se každý jedinec může cítit bezpečně.

Dále uváděná doporučení byla zčásti převzata z *Pravidel chování pro případ sexuálního obtěžování ve sportovním prostředí*, stanovených Nizozemským olympijským výborem a Nizozemskou sportovní konfederací v roce 1997.

V zájmu zjednodušení se v celém tomto průvodci používá výrazu *dospělý*. Jako *dospělí* jsou zde chápáni všichni dospělí jedinci působící ve sportovních odvětvích, ať již placení nebo dobrovolníci, včetně dospělých sportovců:

- Trenéři a učitelé
- Zdravotnický personál sportovního odvětví: fyzioterapeuti, maséři, lékaři, psychologové
- Organizační pracovníci: manažeři, administrativní pracovníci, rozhodčí

- Pracovníci údržby
- Rodinní příslušníci
- Diváci
- Sponzoři

Pozn:

Pracovník údržby, uklízeč, dozor, zdravotnický personál, administrativní pracovníci apod. - v případě obtěžování je pro udělení sankce rozhodující příslušná zákonná norma, včetně sankce uložené sportovním disciplinárním orgánem.

Za dodržování daného doporučení odpovídá vždy dospělý, ne dítě.

1. Dospělý vytváří atmosféru a prostředí, v němž má sportovec či sportovkyně pocit, že jeho/její fyzická integrita a sexuální sebeurčení jsou zaručeny.

To například znamená, že každý má právo hovořit i o "ožehavých otázkách" a bez obav vyjadřovat svobodně svá stanoviska v souvislosti se sportem. Dospělí naslouchají dětem a mladistvým a jejich názory berou vážně.

2. Dospělý se zdrží jakéhokoli jednání nebo zacházení, jež je urážkou osobní důstojnosti sportovce a upustí dále od vměšování se do soukromého života sportovce, které přesahuje míru nezbytnou k dosažení odsouhlaseného cíle.

To například znamená, že dospělý se nebude vměšovat do života mladistvého sportovce tím, že bude klást otázky, týkající se jeho soukromí, anebo dávat si schůzku s dítětem nebo mladistvým.

3. Dospělý se zdrží jakékoli formy mocenského zneužívání nebo jakékoli podoby sexuálního obtěžování sportovce.

To například znamená, že

- *Dospělý nebude uspokojovat své sexuální potřeby nebo agresivní choutky s mladistvým(ou) sportovcem(kyní).*
 - *Dospělý nebude přispívat k sexuálně laděnému prostředí.*
4. Pohlavní styk a sexuální vztahy dospělé osoby s mladistvým(ou) sportovcem(kyní) nejsou za žádných okolností povoleny a jako takové jsou jednoznačně považovány za sexuální zneužití. To se týká i vztahů mezi staršími a mladšími sportovci obou pohlaví, například s mladistvým(ou) příslušníkem(cí) týmu. Pohlavní styk a sexuální vztahy s jakýmkoli sportovcem nebo jakoukoli sportovkyní mladšími 15 let se vždy posuzují jako trestný čin.
 5. Dospělá osoba se nesmí sportovce(kyně) dotýkat takovým způsobem, jemuž by jedna z obou stran mohla přikládat sexuální nebo erotický podtext, jak by tomu bylo například při úmyslném osahávání druhých osob anebo tehdy, když by se někdo takto sám nechával osahávat někým jiným.

Sportovec(kyně) může vnímat jako nepříjemné například tyto situace:

- *Příliš dlouhé potřásání rukou na uvítanou nebo při loučení.*
 - *Situace, kdy dospělý přitáhne sportovce(kyni) – dítě nebo mladistvého jedince - k sobě, ve snaze políbit jej.*
 - *Situace, kdy se dospělý k mladistvému(é) sportovci(kyni) přitiskne.*
6. Dospělý se zdrží všech forem sexuálně podbarvených verbálních důvěrností a zasáhne, pokud se stane svědkem takového chování mezi dětmi nebo mládeží.

Jedná se o sexem prostoupené poznámky a návrhy, jako jsou například:

- *Sprosté poznámky a nadávání.*
 - *Obscenní vtipy pod záminkou, že "jde-li o humor, je dovoleno všechno".*
 - *Irelevantní dotazy na pohlavní aktivity sportovce (kyně).*
7. Dospělý se bude při tréninku, sportovních hrách a cestování ke sportovci(kyni) vždy chovat zdrženlivě a uctivě, a stejný přístup zachová k místům, kde se sportovec(kyně) zdržuje (šatny, hotelové pokoje atd.).

Pubescent blížící se věku dospělosti a nezávislosti mocenský vztah v určitém věku chápe často jako problémový, zejména je-li v mocenské pozici jeden z jeho rodičů (například trenér). Doporučuje se proto, aby se s mladistvým(ou) sportovcem(kyní) mladším(i) 15ti let zacházelo stejným způsobem jako se členy jeho (jejího) týmu, a aby například na cestách nebyli dospělí ubytováni společně s jedinci této věkové kategorie.

Toto doporučení ke zdrženlivému a uctivému chování ke sportovci(kyni) a místům, kde se sportovci zdržují, se rovněž týká pracovníků údržby sportovních zařízení, uklízečů, dozoru, zdravotnického personálu a ostatních, u nichž se očekává, že přistoupili na profesní etická pravidla chování a také se jimi řídí.

8. Dítě nebo mladistvý nesmějí nabýt dojmu, že se od nich očekává nebo vyžaduje jakákoli forma sexuální služby výměnou za podporu nebo jinou službu poskytovanou dospělým.
9. Je povinností dospělého zdržet se činu v odezvě na sexuální návrhy učiněné mladistvým(ou) sportovcem(kyní); dítě nebo mladistvý si nemusejí být nutně vědomi důsledků své iniciativy.

Milostný cit nebo zamilovanost vzbuzuje často dospělý, vnímaný jako idol.

Dospělý si musí být vědom své odpovědnosti, pokud se mladistvý(á) sportovec(kyně) "zamiluje" do dospělého jedince obou pohlaví v mocenské pozici - trenéra, učitele, manažera, vedoucího atd. Dospělý nebude city projevované dítětem nebo mladistvým opěťovat, ale naopak citlivě naznačí meze, které se nesmí překročit.

"Znamená to tedy, že nyní nemohu nikomu ani přátelsky poklepat na rameno?"

Podrobná pravidla osobní interakce a formy fyzického kontaktu ve sportovním prostředí se nedefinují snadno. Shora uvedená doporučení o to ani neusilují. Některé formy fyzického kontaktu však mají svou funkci a přátelské poklepání po rameni může být samo o sobě milé a motivující. Doteky a projevy uznání nesmějí být ve sportu tabu.

Smyslem těchto doporučení je předcházet jakékoli podobě obtěžování. Měla by se proto chápat spíše jako vůdčí principy chování dospělých, než jako podrobné pokyny, co ještě je, nebo naopak již není přípustné. Stávají se tak jakýmsi východiskem k posouzení vlastního chování i chování druhých osob v různých sportovních odvětvích a k následné diskusi – sportovní prostředí je přitom oblast, kde se její protagonisté obvykle s obtížnými problémy nesetkávají a nemusejí je proto řešit.

(Nizozemská Pravidla chování 1997)

4. Jak si počínat, dojde-li k obtěžování?

Postupy pro předcházení případům obtěžování ve sportu.

Důležité je, aby děti a mladiství směli otevřeně hovořit i o ožehavých otázkách, jež v kontextu sportu vyvstávají, jinými slovy aby se vytvářela atmosféra, v níž lze bez zábran promluvit prakticky o všem. Takové prostředí je tím nejučinnějším faktorem prevence obtěžování.

Ještě předtím, než se naváží vztahy s trenérem, je vhodné stanovit určitá základní pravidla vzájemné interakce s rodiči sportovců. Při hledání toho neoptimálnějšího způsobu individuální spolupráce sehraje klíčovou roli diskuse. Důležité je, aby sportovní kluby a ostatní orgány regulující sportovní aktivity jasně řekly, že *každý, kdo je do sportování zapojen, se musí zdržet jakéhokoli typu zneužívání nebo obtěžování.*

Jak obtěžování řešit: jaké kroky je třeba podniknout ?

Dále popsané příklady poskytnou návod, jak čelit obtěžování ve sportovním prostředí. Dospělý nese odpovědnost za řešení problémů – nejde tedy o odpovědnost dětí a mladistvých.

a) Dospělý nebo mladistvý se začal projevovat způsobem, který je z etického pohledu problémový.

K ničemu závažnému v tomto ohledu nedošlo, je však důležité učinit nepřípustnému chování přítrž. Dospělý, který takové chování zaznamenal, musí zajistit, aby se děti a mládež vedly k rovnoprávnosti a sebeurčení. Je však třeba poznamenat, že vždy existuje možnost určitého nedorozumění mezi různými zúčastněnými stranami.

Správné je zasáhnout v situacích, kdy se jedná o nepřístojnosti. ***Dospělému je svěřena péče o druhé, a má tedy i právo v jejich zájmu zasáhnout.*** Jde o projevení citu pro odpovědnost. Nejhorší je lhostejnost. Péče ze strany dospělého a jeho účast dokládají snahu o předcházení nepřijatelnému chování, bez ohledu na to, zda jde o dospělé osoby, děti nebo mládež.

Dospělý by v takové situaci neměl zůstat samotný. O celém problému je třeba ihned promluvit s jiným z kolegů nebo se specialistou, který může přispět radou, například upozorněním na níže uvedené organizace, které se ve věci

angažují. Žádné z dotazů ani uskutečněných pozorování nelze považovat za příliš podružné nebo nevýznamné. Je rovněž vhodné kontaktovat jakýkoliv institut odborné pomoci, aby se předešlo zbytečným nedorozuměním.

- Začít s příslušnou osobou hovořit o dané záležitosti.
- Kontaktovat rodiče mladistvého(é) sportovce (kyně), pokud již nejsou o situaci informováni.
- Kontaktovat manažera nebo předsedu příslušného sportovního klubu nebo kteroukoli jinou pověřenou osobu odpovědnou za etickou stránku klubových aktivit

b) Závažné podezření ze sexuálního zneužívání

Mladistvý sportovec(kyně) se chová znepokojivě, přímo nebo nepřímo Vás informuje, že je zneklidněn(a) něčím chováním vůči sobě v souvislosti se sportovními aktivitami nebo v jiném kontextu.

Příklad nepřímého signálu vysílaného dítětem nebo mladistvým:

Dítě nebo mladistvý má psychosomatické příznaky a bolesti, které vůbec nijak nesouvisejí s fyzickými nároky, které provozovaný druh sportu přináší. Ve sportovních výsledcích se projevuje stagnace a pozornost věnovaná příznakům nevede k následné logické fázi. Nápadná je také snaha vyhýbat se společnosti dospělých.

Jedna sportovkyně se o sexuálním obtěžování ve sportovním prostředí vyjádřila takto:

"Když jsme si v přípravě nevedly nejlépe, trestal nás trenér tak, že jsme mu musely sedět na klíně. Ještě dnes si vybavuji, jak to bylo odporně. Dotýkal se nás a choval se opravdu strašně...Bylo jakýmsi nepsaným pravidlem, že když jsme měly závodit v běhu, ta, která proběhla cílem jako poslední, mu musela sedět na klíně, takže každá z nás běžela jak o život..."

(Fasting 2001)

V případech, že jste svědky zneužití anebo máte podezření na zneužívání

Dospělý sám situaci nezvládne. O celé věci si ihned promluvte se zasvěceným odborníkem.

Nutné je zejména:

- Postarat se o celkovou bezpečnost dítěte nebo mladistvého.
- Kontaktovat ihned rodiče dítěte nebo mladistvého, pokud již nejsou o situaci vyrozuměni.
- Pokud rodiče nepodali oznámení příslušnému orgánu péče o dítě, kontaktovat odbor sociálních služeb.
- Pokud jsou na dítěti nebo mladistvém patrné známky fyzického zneužití, zprostředkovat ihned návštěvu u lékaře v příslušném centru zdravotní péče.
- Orgán péče o dítě poté, co se mu případ oznámí, převezme spolu s policií odpovědnost za jeho další vyřízení.

c) Důkaz sexuálního trestného činu

Pokud Vaše vnímání daného trestného činu nebo pokusu o takový čin odpovídá popisu takových činů uvedených v trestním zákoníku, kontaktujte neprodleně policii a orgán péče o dítě. Oběť sexuálního trestného činu má právo na právního zástupce zajišťovaného státem, a to bez ohledu na své příjmy a majetkové poměry.

5. Zneužívání dětí a mládeže z pohledu Trestního zákona ČR

Hovoříme-li o obtěžování, máme často na mysli situace, jež nejsou definovány jako trestní případy, ale při nichž dochází k nepřiměřenému chování, které vyžaduje zásah. Následující odkazy na trestné činy proti lidské důstojnosti uvedené v Trestním zákoně mají plnit funkci základních informací o případech, kdy takové chování již překračuje určité hranice a stává se trestným činem.

Současná právní regulace problematiky trestných činů proti lidské důstojnosti v ČR

Trestné činy proti lidské důstojnosti jsou upraveny v trestním zákoně z.č. 140/1961 Sb., v platném znění.

I. Trestné činy proti lidské důstojnosti

I. 1 § 241 trestního zákona - znásilnění

Tento trestný čin „spáchá osoba, která násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného“.

Výše trestu za spáchání shora uvedeného trestného činu je stanovena podle stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost v rozsahu 2 - 15 let odnětí svobody a také podle toho, zda je trestný čin spáchán na osobě mladší 18 nebo 15 let.

I. 2 § 242 trestního zákona - pohlavní zneužívání (zneužití osoby mladší 15 let)

„Kdo vykoná soulož s osobou mladší než 15 let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na 1 rok až 8 let“. Podle stupně nebezpečnosti trestného činu může trest odnětí svobody činit až 15 let.

Vyšší trestnost je dána spácháním činu na osobě svěřené doзору pachatele a zneužití její závislosti. Např. trenér vůči svěřenci apod.

I. 3 § 243 trestního zákona - zneužití závislosti osoby

Tohoto trestného činu se dopustí, kdo zneužívá závislosti osoby mladší 18 let nebo osoby svěřené jeho doзору, přiměje ji k souloži nebo kdo takové osoby zneužívá její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije.

Trest za spáchání tohoto trestného činu je odnětí svobody až na 2 roky.

Zákonem je chráněna lidská důstojnost v pohlavní sféře jednak osob mladších 18 let, jednak osob starších, avšak svěřených doзору pachatele.

I. 4 § 217 trestního zákona – ohrožování výchovy mládeže

Trestného činu se dopustí ten, kdo vydá, byť z nedbalosti, osobu mladší 18 let nebezpečí zpustnutí tím, že jí svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu.

Za spáchání takového trestného činu hrozí odnětí svobody až na 2 léta.

§ 217a trestního zákona - svádění k pohlavnímu styku

Trestného činu se dopustí ten, kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší 18 let za pohlavní styk s ní, nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch. Za spáchání takového trestného činu hrozí odnětí svobody až na 5 let.

Některé pojmy z hlediska trestního zákona :
Osoba do 15 let – není trestně odpovědná
Osoba od 15 do 18 let – mladistvý
18 - 20let – věk blízký věku mladistvých
Nad 18 let- osoba plně trestně odpovědná

Pachatelem trestného činu je osoba, která dovršila v době spáchání činu **15 let a je příčetná**.

V této souvislosti je namíste připomenout existenci speciálního **zákonu o soudnictví ve věcech mládeže – zákon č. 218/2003 Sb.**, ze kterého z ust. § 52 a § 53 vyplývá, že pokud není trestní stíhání vůči **mladistvému** pravomocně skončeno, nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které by bylo uvedeno jméno a příjmení mladistvého nebo informaci, která by ho identifikovala. (Sankcí je pokuta dle § 26 přestupkového zákona až do 50.000,- Kč).

B. Zákon o kontrole trestního rejstříku osob pracujících s dětmi

Rejstřík trestů a jeho evidenci upravuje zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů v platném znění. Rejstřík trestů vede evidenci osob pravomocně odsouzených soudy v trestním řízení. Údaje z evidence slouží pro potřebu trestního, občanskoprávního nebo správního řízení **a k prokázání bezúhonnosti** .

6. Závěr

Nelze položit přesné a verifikovatelné hranice, kde končí chování normální a kde začíná obtěžování. Přesto je však nevyhnutelné žádat od nás všech, aby důstojnost lidské bytosti byla zachována, a to v případě ženy i muže, dívky i chlapce.

Je jasné, že mnoho lidí může velmi jednoduchým způsobem napadnout obsah předkládané příručky, protože bude chtít tyto hranice přesně definovat, to však je v mnohých případech sporné a téměř nemožné. Obtěžování je fenoménem velmi častým. Banalizace této problematiky je projevem naprostého cynismu ve vztahu k důstojnosti lidské bytosti, a to především tehdy, jedná-li se o dítě, mladistvého či ženu. V případě dítěte a mladistvého je zcela nepodstatné, zda se jedná o osobu rodu ženského či mužského.

Většina lidí, bohužel, nedospěla do této reflexe.

Problematika obtěžování je vnímána „podivně“. Aniž by se tato otázka rozklíčovala, již se utvořila velmi silná averze v podobě zlehčování celé problematiky. V podstatě se ještě neobjevila otevřená diskuse, v níž by se vše nezhatilo úsilím o banalizaci tohoto tématu, vše sklouzává do polohy lehké směšnosti, která provází takovýto druh oprávněné kritiky.

Stále silnější společenské vnímání existence obtěžování jako nežádoucího jevu, dává v současné době dobré předpoklady pro jeho úspěšné potírání.

Příspěvkem k tomuto boji je i vydání této odborné příručky.

Přesto nás všechny čeká ještě dlouhá cesta.

Prameny příručky zahrnují

- Fasting, K. 2001. *What do we know? A review of research on sexual harassment and abuse in sport.* [*Co vlastně víme? Přehled výzkumu v oblasti sexuálního obtěžování a zneužívání ve sportu*]. Příspěvek přednesený na SPRINT Seminári o ochraně dětí, mládeže a žen ve sportu, Espoo 14. –16. září 2001.
- Suomen Liikunta ja Urheilu ry
Finlands Idrott ry, Finnish Sports Federation, Radiokatu 20, 00093 SLU
<http://www.slu.fi>
- Kauppinen K. & Purola M. 2001. *Flirtti – Häirintä – Jännite.* Työterveyslaitos.
- *Politika fotbalového sdružení, zaměřená na ochranu dítěte* (Spojené království). *The Football Association Child Protection Policy* (UK). květen 2000.
- *Menettelyohjeet sukupuolisen häirinnän ja ahdistelun ehkäisemiseksi sekä häirintätilanteiden ratkaisemiseksi Stakesissa 1.1.2002.* Stakes
- *Sexuální obtěžování ve sportu – Pravidla chování.* Nizozemský olympijský výbor a Nizozemská konfederace sportů 1997.
- Tiuhonen, A. 2001. *SuVaa valmennukseen. Sukupuoli- ja urheiluvammennus.* Finská sportovní federace.

Průvodce je dostupný na internetu <http://www.olympic.cz/>

Pracovní skupina: členové komise sportu žen ČOV

Kontaktní informace a spojení

RIAPS

Krizové centrum, nepřetržitá psychologická pomoc.

Nonstop linka 222 580 697

www.mcssp.cz/riaps.php

PROFEM

Ženská nezisková organizace pracující na poli lidských ženských práv.

Linka právní pomoci pro ženy – oběti domácího násilí

Telefon 224 910 744

www.profem.cz

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

Telefon 221 729 011

ROSA - INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ CENTRUM PRO ŽENY

Komplexní psychosociální pomoc pro ženy, oběti domácího násilí.

Telefon 241 432 466, SOS linka 602 246 102

www.rosa-os.cz

PSYCHOSOCIÁLNÍ CENTRUM ACORUS

Pomoc ženám, obětem domácího násilí, azylové ubytování

Nonstop linka 283 892 772

www.acorus.cz

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ

Pomoc obětem trestných činů

Telefon 257 317 110

Nonstop linka DONA (pro oběti domácího násilí) 251 511 313

www.bkb.cz

CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE

Zařízení pro psychosociální pomoc lidem v krizi

Nonstop linka 284 016 666

www.plbohnice.cz

GENDER STUDIES

Informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti.

Telefon 224 915 666

www.genderstudies.cz

KONTAKTY PRO DĚTI**Sdružení Linka bezpečí**

Telefon 266 727 979

e-mail info@linkabezpeci.cz

www.linkabezpeci.cz

Linka bezpečí 800 155 555

Linka vzkaz domů 800 111 113

Rodičovská linka 283 852 222

Nadace Naše dítě

Telefon 266727999

www.nasedite.cz

e-mail: nadace@nasedite.cz

DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM

Telefon 241 484 149

Podrobný seznam regionálních kontaktů pro krizové sociální služby lze nalézt na www.remedium.cz

Vytisknout článek | Poslat článek e-mailem